

Dr hab. Katarzyna Byrka, prof. USWPS

Wrocław, 20 sierpnia 2020

Wydział Psychologii we Wrocławiu

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny

**Recenzja dorobku doktora Michała Jaśkiewicza w postępowaniu o nadanie stopnia
doktora habilitowanego**

1. Informacje ogólne

Dr Michał Jaśkiewicz otrzymał tytuł magistra psychologii w 2002 roku w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego. Siedem lat później, w roku 2009, otrzymał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych również w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego. W latach od 2002 do 2009 był zatrudniony jako asystent, a w latach od 2009 do chwili obecnej jako adiunkt w Instytucie Psychologii, w Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

2. Ogólna ocena dorobku naukowego

Na dorobek habilitanta od momentu uzyskania stopnia doktora składa się łącznie dwanaście publikacji. Prawie wszystkie (11) ukazały się w języku angielskim, dziewięć z nich zostało opublikowane w czasopiśmie z listy *Scopus* (8 z listy *JCR*). W momencie składania wniosku

indeks Hirscha dr Jaśkiewicza wynosił 4, a liczba cytowań 64 według *Google Scholar* (42 według *Scopus*, 24 według *WoS*). Przedstawiony dorobek nie jest być może bardzo obszerny pod względem ilościowym, ale warto zwrócić uwagę na poziom przedstawionych prac i ich międzynarodowy charakter. Rozpoznawalność dorobku habilitanta na podstawie indeksu Hirscha, czy liczby cytowani, należy uznać za umiarkowaną. Niemniej przedstawione prace ukazały się względnie niedawno i być może ich rozpoznawalność przyjdzie z czasem. Wskazuje na to fakt, że po szesnastu miesiącach od złożenia wniosku liczba cytowań według *Google Scholar* wynosi 158.

Jako osiągnięcie naukowe habilitant wskazał cykl sześciu publikacji zatytułowany „Psychologiczne i środowiskowe wyznaczniki jakości życia w mieście”. Wszystkie prace ukazały się w czasopiśmie znajdujących się na liście *Scopus*. We wszystkich pracach habilitant występuje w roli pierwszego autora i aż w pięciu z nich zadeklarował swój udział w powstaniu artykułu na co najmniej 70%. Wśród czasopism, w których ukazały się przedstawione prace znajdują się *Journal of Environmental Psychology*, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, czy *Transportation Research*, które w wąskim obszarze badań, którym zajmuje się habilitant, są bez wątpienia czasopismami pierwszego wyboru.

Na dorobek towarzyszący habilitanta składa się sześć prac w tym cztery z listy *Scopus* (trzy z listy *JCR*). W trzech pracach z listy *JCR* (w tym *European Journal of Social Psychology*) habilitant jest drugim, czwartym i trzecim autorem, a swój wkład w powstanie tych prac ocenił na co najwyżej 10%. W trzech pozostałych pracach z poza listy *JCR*, dr Jaśkiewicz jest pierwszym autorem i miał znaczący wkład w ich powstanie (> 60%). Tematyka podejmowana w pracach zaliczanych do dorobku towarzyszącego jest bardzo różnorodna i obejmuje takie

zagadnienia jak: procesy międzygrupowe, psychologia rodzaju, symboliczna nieśmiertelność, przywiązanie do miejsca.

Przez siedem lat od uzyskania stopnia doktora dr Jaśkiewicz kierował dwoma grantami, w tym jeden z nich został sfinansowany ze środków zewnętrznych przez Narodowe Centrum Nauki (konkurs Sonata). Habilitant był również wykonawcą w innym projekcie (konkurs Sonata BIS) finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki oraz w projekcie finansowanym z Funduszy Norweskich.

Podsumowując, analiza formalna i biometryczna dorobku wskazuje na jego umiarkowaną rozpoznawalność, ale jednocześnie międzynarodowy charakter. Habilitant publikuje w czasopismach istotnych dla obszaru badań, którym się zajmuje. Pewnym ograniczeniem aktywności akademickiej habilitanta jest to, że wiąże się ona w dużej mierze ze współpracą badawczą w wąskim zespole stworzonym wraz z prof. UG Tomaszem Bestą i prof. UG Nataszą Kosakowską-Berezecką. Oczywiście nie sugeruję, aby przerywać owocną współpracę ze wspomnianymi badaczami, ale być może w przyszłości habilitant powinien pomyśleć dodatkowo o stworzeniu zespołu z badaczami z innych ośrodków krajowych czy zagranicznych. Jednocześnie warto podkreślić, że wkład habilitanta w powstanie osiągnięcia naukowego jest dominujący i nie ma wątpliwości, że to on był liderem tego programu badawczego.

3. Recenzja osiągnięcia naukowego

Przedstawiony cykl publikacji eksploruje związek pomiędzy postrzeganą jakością miejsca, zamieszkania a jakością życia w mieście. Autor próbując tłumaczyć występowanie tego związku, koncentruje się na tym, w jaki sposób ludzie utożsamiają się z miejscem lub grupą

społeczną/społecznością zamieszkującą dane miejsce. Ten aspekt przedstawionego programu badawczego uważam za szczególnie ciekawy i oryginalny z perspektywy badań w tym obszarze. Moje bardziej szczegółowe recenzje dotyczące prac w cyklu umieszczam poniżej.

W pracy, która ukazała się w *Applied Research on Quality of Life* habilitant badał związek pomiędzy postrzeganą przyjaznością miejsca zamieszkania rozumianą jako dostęp do udogodnień i infrastruktury (tzw. spacerowalność) a jakością życia w mieście. Związek ten był wcześniej eksplorowany i jest dość intuicyjny, a może nawet tautologiczny. Co jest jednak szczególnie ciekawe w tej pracy to propozycja autora, że mechanizm związku pomiędzy badanymi zmiennymi jest wyjaśniany przez identyfikację z miastem oraz fuzję (*ang. fusion*) tożsamości grupowej i tożsamości miejsca. Testowane modele w tej pracy są względnie proste. Niemniej zastosowane analizy zostały przeprowadzone poprawnie i nie mam tu większych wątpliwości. Być może brakuje analizy wrażliwości, która pozwoliłaby sfalsyfikować hipotezę, że np. zamiana zmiennej wynikowej z mediatorem również tworzy empirycznie uzasadniony model. Mimo, że z założonej perspektywy teoretycznej może wydawać się on mniej sensowny.

Choć przedstawione badania zostały opublikowane w czasopiśmie recenzowanym i ogólnie oceniam je wysoko, to pozwolę sobie zauważyć kilka słabych punktów tej publikacji. Niestety zarówno w autoreferacie jak i bezpośrednio w pracy badane konstrukty nie zostały koncepcyjnie uzasadnione i precyzyjnie zdefiniowane. Np. fuzja tożsamości zgodnie ze wstępem teoretycznym w pracy jest rozumiana jako nachodzenie na siebie tożsamości. Autor wspomina, zgodnie z istniejącą literaturą, że nachodzące tożsamości łączą ze sobą wspólne wartości. Takie ujęcie nie jest nowe i ma swoje uzasadnienie, nie jest jednak dla mnie jasne, o jakie wartości chodziło autorowi w kontekście jego badań. Jakie wspólne wartości powinna

łączyć tożsamość własna i tożsamość miejsca? Nie do końca wynika też z przeglądu literatury, co mierzy zmienna identyfikacja z grupą w kontekście miejsca. Rozumiem, że autor zastosował skale wykorzystywane wcześniej w kontekście tożsamości grupowej, ale ich przeniesienie na kontekst przestrzeni fizycznej wymagałoby dokładniejszej prezentacji. Myślę, że taki porządek w definicjach pojęć jest szczególnie ważny, gdy poszukuje się związków przyczynowo skutkowych w schemacie poprzecznym, w badaniach, które mają charakter korelacyjny.

Zastanawiam się też, jakiej przestrzeni dotyczy badana identyfikacja: bardziej lokalnej związanej z sąsiedztwem czy bardziej ogólnej tożsamości np. Gdańszczanina? Być może częściowo odpowiedź na to pytanie udzielają kolejne badania opublikowane w *Journal of Environmental Psychology*. Autor badał związek pomiędzy postrzeganym nieporządkiem w sąsiedztwie, a satysfakcją z życia. Eksplorował zmienne pośredniczące takie jak lokalna tożsamość, relacje z sąsiadami, poczucie przynależności do społeczności. Dodatkowo w czwartym badaniu, eksplorował, w jakim stopniu przypisywanie nieporządku w sąsiedztwie osobom spoza sąsiedztwa pełni rolę moderatora w opisywanym z modelu.

To zdecydowanie najlepszy jakościowo artykuł z całego cyklu przedstawionego w ramach osiągnięcia naukowego. Zmienne pośredniczące zostały lepiej zdefiniowane i lepiej osadzone w teorii. Szkoda, że większość badań (z wyjątkiem badania 2, eksperyment ze scenariuszem) ma charakter korelacyjny. W przyszłości warto pokusić się o schemat podłużny i badanie w terenie, które oczywiście byłoby trudne do przeprowadzenia, ale nie niemożliwe. Na pewno obiektywna miara nieporządku wzbogaciłaby dodatkowo tę linię badań. Niemniej seria czterech przemyślanych i złożonych badań opublikowanych w tej pracy, świadczy o tym, że przez cztery lata od pierwszej publikacji w cyklu, badacz dopracował warsztat i przemyślał eksplorowane koncepcje.

Praca opublikowana w *Polish Psychological Bulletin* podejmuje tematykę związku przywiązania do miejsca, identyfikacji z miejscem a estetyczną oceną miejsc. W szczególności autor badał, w jakim stopniu poszczególne podwymiary przywiązania do miejsca i identyfikacji z miejscem przekładają się na ocenę zanieczyszczenia i satysfakcji z estetyki miejsc publicznych. Ta wczesna praca stanowiła najprawdopodobniej podłoże późniejszych badań. Niemniej nie do końca jest dla mnie jasne, dlaczego w przedstawionych w pracy równaniach regresji satysfakcja z estetyki i wrażliwość na zanieczyszczenia są zmiennymi wynikowymi, a nie predyktorami. Autor prezentuje te dwie zmienne jako wskaźniki jakości życia i w ten sposób uzasadnia kierunkowość analiz. Niemniej wydaje się, że również spacerowalność, czy postrzegany nieporządek eksplorowane w innych pracach na tej samej zasadzie mogą być traktowane jako wskaźniki jakości życia. Nie ma wtedy większego sensu badać związku przyczynowo skutkowego między tymi zmiennymi, jeśli jedna jest podwymiarem, czy wskaźnikiem drugiej (Greve, 2001; Kaiser, Byrka, & Hartig, 2010). Na pewno refleksja nad kierunkiem związków między zmiennymi oraz ich zależnościami jest niemałym wyzwaniem na przyszłość w tym obszarze.

W pracy opublikowanej w *Transportation Research Part F Traffic Psychology and Behavior* habilitant wykazał, że, dość intuicyjnie, satysfakcja z transportu publicznego przewiduje jakość życia mieszkańców miasta i że ten związek, co już jest mniej intuicyjne, jest zapośredniczony przez afektywny aspekt przywiązania do miejsca. Dodatkowo autor odkrył, że motyw afektywno-symboliczny, potrzeba interakcji z innymi przewiduje korzystanie z transportu publicznego. Choć ta praca wydaje się mieć głównie praktyczne implikacje, to w spójny sposób eksploruje rolę czynników psychologicznych w interakcji ludzi z przestrzenią miejską.

Dwie ostatnie prace z cyklu nie miały na celu badać psychologicznych i środowiskowych wyznaczników jakości życia, ale przedstawiały wartości psychometryczne dwóch skal, które zostały wykorzystane w późniejszych pracach. Habilitant opublikował autorską skalę mierzącą *wrażliwość na nieporządek* oraz polską adaptację skali *Neighborhood Environment Wakability scale*. Nie mam uwag do sposobu przeprowadzania analiz dwóch skal, a prace są ważnym dopełnieniem pozostałych prac w serii eksplorujących modele teoretyczne. Obecność tych dwóch prac w cyklu świadczy o powstałej w czasie potrzebie autora na precyzyjną operacjonalizację i rzetelny pomiar badanych konstruktów. Takiego podejścia zabrakło we wcześniejszych pracach (z 2014 roku) i szczególnie należy podkreślić rozwój w tym kierunku.

Podsumowując recenzję osiągnięcia naukowego, habilitant skoncentrował się na bardzo ciekawym zagadnieniu. Szczególnie wartościowa jest próba zrozumienia znaczenia takich zmiennych jak identyfikacja z grupą czy miejscem w kontekście percepcji życia w mieście i jakości życia. Cykl prac wchodzących w skład osiągnięcia oceniam pozytywnie, głównie ze względu na ich nowatorski charakter. Prace te otwierają wiele nowych wątków, które warto eksplorować w przyszłości. Jeśli sformułować uwagi krytyczne do całości przedstawionego cyklu, to być może brakuje pracy, która spajałaby przedstawione wyniki na poziomie koncepcyjnym i prezentowała jeden spójny model teoretyczny.

Mimo uwag, uważam, że przedstawiona seria prac porusza oryginalną tematykę łączącą jednocześnie wiele zagadnień fundamentalnych w psychologii, takich jak percepcja przestrzeni, tożsamość, jakość życia. Przedstawione publikacje stanowią cykl powiązany tematycznie zgodnie z Art. 16, pkt. 2, podpunkt 1. W moim przekonaniu, osiągnięcie główne stanowi wartościowy dorobek, rozwijający dyscyplinę i w pełni wystarczający do nadania dr Jaśkiewiczowi stopnia doktora habilitowanego.

4. Ocena działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej

Jeśli chodzi o osiągnięcia w obszarze dydaktyki kandydata do stopnia doktora habilitowanego, warto zwrócić uwagę na różnorodność prowadzonych przez niego przedmiotów, np. prowadził zajęcia z psychologii społecznej, osobowości, czy środowiskowej. Dr Jaśkiewicz wypromował siedmiu magistrantów, co nie jest liczbą bardzo dużą, ale jednocześnie wystarczającą, by zdobyć w tym obszarze konieczne doświadczenie. Habilitant ma również doświadczenie w roli promotora pomocniczego w otwartym przewodzie doktorskim na temat przestrzeni sąsiedzkiej w osiedlach mieszkaniowych w Gdańsku. Na uwagę zasługuje duża aktywność dr Jaśkiewicza we współpracy z Urzędem Miasta Gdańska. Pełnił funkcję doradczą w kwestiach mobilności i transportu mieszkańców Gdańska dla tej instytucji. Taką umiejętność przeniesienia wiedzy teoretycznej na zastosowanie w praktyce, uważam za szczególnie cenną, zwłaszcza, że nie jest ona zbyt powszechna w Polsce.

5. Ocena działalności organizacyjnej

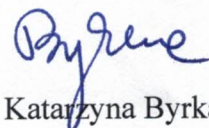
Jeśli chodzi o działalność organizacyjną na rzecz rozwoju nauki i społeczności akademickiej, uważam, że jest ona wystarczająca i spełnia, w moim przekonaniu, wymogi stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego. Dr Jaśkiewicz zrecenzował dwanaście artykułów w tym siedem w czasopiśmie międzynarodowych nie wydawanych w Polsce (w tym 3 recenzje dla *Journal of Environmental Psychology*). Należy również do Rady Redakcyjnej wydawanego w Polsce *Current Issues of Personality Psychology*. Ponadto habilitant był członkiem komitetu programowego dwóch konferencji międzynarodowych „*Relational development, maintenance and dissolution*” oraz „*Gender, culture and migration*” organizowanych w Polsce. Należał również do międzynarodowego konsorcjum powstałego przy okazji realizacji projektu badawczego, którego kierownikiem była prof.

Natasza Kossakowska-Berezecka. Dr Michał Jaśkiewicz zainicjował powołanie Komisji Zakładowej przy Uniwersytecie Gdańskim w ramach Ogólnopolskiego Związku Zawodowego. Obecnie pełni funkcję prezesa tej Komisji. Takie zaangażowanie świadczy o gotowości habilitanta do podejmowania inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności.

6. *Konkluzja*

Przedstawiona recenzja opisuje mocne aspekty osiągnięcia naukowego jak i jego słabsze strony. Moje uwagi krytycznie, nie zmieniają jednak mojej ogólnej pozytywnej oceny osiągnięcia i stanowią naturalny element recenzji. Przedstawione w ramach cyklu wyniki mają oryginalny i wartościowy wkład w rozwój dyscypliny nie tylko w Polsce, ale również na arenie międzynarodowej. Opracowane modele tworzą podstawę do rozwoju dalszych ścieżek badań w obszarze percepcji przestrzeni fizycznej i jakości życia. Bez wątpliwości stwierdzam również, że przedstawiony do recenzji dorobek towarzyszący, dydaktyczny, popularyzatorski i organizacyjny spełnia wymogi ustawowe stawiane habilitantom. Tym samym wnioskuję o dopuszczenie dr Michała Jaśkiewicza do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego

Z poważaniem,

Katarzyna Byrka

Cytowana literatura

- Greve, W. (2001). Traps and gaps in action explanation: Theoretical problems of a psychology of human action. *Psychological Review*, 108, 435–451, doi: 10.1037/0033-295X.108.2.435.
- Kaiser, F.G., Byrka, K., Hartig, T. (2010). Reviving Campbell's paradigm for attitude research. *Personality & Social Psychology Review* (Sage Publications Inc.), 14(4), 351–367, doi: 10.1177/1088868310366452.

Z powołaniem

Katarzyna Byrka